

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม
ของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง*

AN INTEGRATION OF THE BUDDHADHAMMA FOR PROMOTING
ENVIRONMENTAL MANAGEMENT OF MUANG TIA SUBDISTRICT
MUNICIPALITY, WISET CHAI CHAN DISTRICT, ANG THONG PROVINCE

รุ่ง วรรณดิษฐ์

Rung Wannadit

วิชุกร นาคธน

Wichchukorn Nakthon

ธิติวติ มั่นมี

Thitiwut Munmee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: rung.wannadit1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และ 3) เสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ใช้การวิจัยแบบผสานวิธีคือ การวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถามกับประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย จำนวน 369 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย รวมจำนวน 10

* Received 31 January 2023; Revised 22 March 2023; Accepted 12 April 2023

คนหรือรูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและการบูรณาการหลักพุทธธรรม ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3) แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า (1) ฉันทะคือ สร้างความรู้ความเข้าใจในการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนเข้าใจถึงแผนงานหรือโครงการการจัดการสิ่งแวดล้อม (2) วิริยะคือ การจัดเวทีประชาคมเพื่อร่วมกันเสนอปัญหา วางแนวทางแก้ไขปัญหา และถ่ายทอดไปยังประชาชนในชุมชน (3) จิตตะคือ ปลุกจิตสำนึกร่วมกันในการลงมือปฏิบัติในการรักษา สิ่งแวดล้อมโดยเริ่มจากตนเอง และ (4) วิมังสาคือ สร้างการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน และนำไปปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบูรณาการหลักพุทธธรรม, หลักอิทธิบาท 4, การจัดการสิ่งแวดล้อม

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the level of environmental management; 2) to explore the correlation between an integration of the Buddhaddhamma for promoting environmental management; and 3) to present the guidelines for integrating the Buddhaddhamma for promoting environmental management. The study used a mixed-method approach that included quantitative methods a sample group used for the quantitative method consisted of 369 people who were above 18 years old living in Muang Tia Subdistrict Municipality. The obtained data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson product moment correlation coefficient. And qualitative method employed in-depth interview to collect data with 10 key informants included involved in Muang Tia Subdistrict Municipality. The obtained data were analyzed by content analysis. From the study, the following results are found: 1) people' opinions toward the environmental management and the integration of the Buddhaddhamma were overall at a high level, 2) an integration of the Buddhaddhamma for promoting environmental management and the

environment management are positively correlated in the same direction at a high level, with a statistical significance of 0.01, and 3) the guidelines for integrating the Buddhaddhamma for promoting environmental management are found as follows: (1) Chanda in which people is to create knowledge and comprehension of environmental protection for environmental management plans, or projects; (2) Viriya in which there is a community forum hosted to discuss problems and solutions, as well communicating them to people in the communities; (3) Citta in which there is an awareness raising of the significance of taking action to protect the environment, beginning with oneself; and (4) *Vīmaṃsā* in which there is a co-learning in order to develop guidelines for protecting the community's environment, and sustainable implementation.

Keywords: integrating Buddhaddhamma, Four Iddhipada, environmental management

บทนำ

การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับเป็นเรื่องสำคัญมากในยุคการกระจายอำนาจและการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายมิติ แต่บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องดังกล่าว ยังคงมีการดำเนินการในลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป สะท้อนถึงระบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในเชิงนโยบายระดับชาติ ด้วยข้อจำกัดเหล่านี้จึงส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่มีศักยภาพในการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน จากปัญหาที่เกิดขึ้นได้มีแนวทางในการแก้ไขหลากหลายวิธี แต่ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ซึ่งเมื่อย้อนกลับมาดูสาเหตุแห่งปัญหาต่างเกิดจากความไม่เข้าใจ การขาดการมีส่วนร่วม และการขาดองค์ความรู้ที่เกิดมาจากคนในชุมชนเอง ดังนั้นการบูรณาการการจัดการสิ่งแวดล้อมที่จะทำให้การพัฒนาความยั่งยืนจะต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการจัดการและแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มาริสา นิมกุล, 2562)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน บำรุงทางบกและทางน้ำ รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและสาธารณะประโยชน์ รวมทั้ง

การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ และหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของท้องถิ่น การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนจำเป็นต้องใช้กระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพโดยเริ่มจากการวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชาหรือการสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ในขณะเดียวกันต้องส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่า ซึ่งการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย สิ่งที่สำคัญ และขาดไม่ได้คือ คุณธรรม สำหรับผู้บริหารในการบริหารงานต้องมีการส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานให้ได้ใช้ศักยภาพที่มีในการทำงานอย่างเต็มที่ การนำหลักธรรมมาใช้สนับสนุนในการทำงาน ซึ่งหลักธรรมที่เกี่ยวกับการทำงานในพระพุทธศาสนา เรียกว่า อิทธิบาท 4 หลักแห่งความสำเร็จ หลักธรรมนี้เป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน ให้ประสบความสำเร็จตาม แนวพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 อิทธิบาทแปลว่า ทางแห่งความสำเร็จจุดเริ่ม ถ้าเราพัฒนาคนถูกต้องอย่างที่ว่ามนุษย์ไม่แปลกแยกจากความเป็นจริงของธรรมชาติตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ทุกอย่างสอดคล้องกันไปหมด ไม่มีอะไรเสียหาย เมื่อเราวางรากฐานได้ดีแล้ว เราก็ใช้หลักการต่าง ๆ ในการทำงานบนพื้นฐานแห่งความถูกต้องนั้น เมื่อพื้นฐานถูกต้องแล้วเราเอาธรรมะอะไรใช้ตอนนี้ ก็เดินหน้าไปด้วยดี เช่น เอาหลักอิทธิบาทมาใช้ทุกท่านแทบจะรู้อิทธิบาทคือ หลักความสำเร็จ มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ คือ มีใจรัก ทำงานด้วยใจรัก งาน 2) วิริยะ คือ พากเพียรทำ รักแล้วต้องขยัน ความขยันคือ ภาวปฏิบัติการของความรัก ความรักในงานจะทำให้เรารู้ว่าควรทำงานอะไร ส่วนความขยันจะทำให้งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จ การทำงานถ้าขาดความขยัน ความชำนาญก็จะไม่เกิด 3) จิตตะ คือ จดจำจ่อจิต หมายความว่า ทำอะไรก็ตามให้เจาะลงไป ปักใจลงไปในสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้ง อย่างมุ่งมั่น อย่างจริงจัง และอย่างทุ่มเท ใครก็ตามที่ทำงานด้วยการเอาใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น คนนั้นจะประสบความสำเร็จ และ 4) วิมังสา คือ วินิจจิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ พัฒนาตนเอง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561)

ตำบลม่วงเตี้ยเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองชลประทานและแม่น้ำน้อยไหลผ่านพื้นที่ทั้ง 12 หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก รองลงมาได้แก่ เลี้ยงสัตว์ และบางส่วนประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมภายในจังหวัด และเขตจังหวัดใกล้เคียง มีประชากรมากเมื่อเทียบกับพื้นที่ตำบลใกล้เคียงและในอนาคตจำนวนประชากรจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังข้อมูล

จำนวนประชากรตำบลม่วงเตี้ยย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปี 2562 มีจำนวนประชากร 4,436 คน ปี 2563 มีจำนวนประชากร 5,260 คน และปี 2564 มีจำนวนประชากร 5,702 คน จะเห็นได้ว่ามีประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี (เทศบาลตำบลม่วงเตี้ย, 2565) ส่งผลก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อม จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น เช่น น้ำ ขยะ อากาศและเสียง เป็นต้น ของเสียที่เกิดจากการอุปโภคและบริโภคของประชาชนดังกล่าว อีกทั้งมีการขยายตัวทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาจากการประกอบอาชีพภาคเกษตร ซึ่งการอาศัยและการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งผลถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดแคลนน้ำในการชลประทานทำให้การปลูกพืชของเกษตรกรไม่ได้ผล ปัญหาวัชพืชทางน้ำ ซึ่งเกิดจากการขาดจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องที่ รวมไปถึงขาดประสิทธิภาพในการกำจัดวัชพืช ที่ทันสมัยและยั่งยืน การใช้ยาปราบศัตรูพืชส่งผลให้เกิดมลพิษทางน้ำ แหล่งน้ำที่สำคัญสำหรับการอุปโภคและบริโภคเสื่อมโทรม นำมาซึ่งโรคระบาดต่าง ๆ เช่น โรคไข้เลือดออก เป็นต้น ปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งเกิดจากการทิ้งขยะไม่เป็นที่ ทำให้เกิดการอุดตันของท่อระบายน้ำเสีย ทำให้ปัญหาน้ำท่วมตามมา ตลอดจนการเพิ่มปริมาณของขยะที่มีมากขึ้นเป็นจำนวนมากจากการเพิ่มจำนวนของบ้านพักตากอากาศ โรงแรม รีสอร์ทมากขึ้นตามลำดับ สถานการณ์ผืนป่าที่ลดน้อยลงเป็นผลมาจากจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วความต้องการใช้ประโยชน์จากผืนป่าจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามมา จึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดการบุกรุกทำลายป่าไม้ เพื่อบุกเบิกพื้นที่ทำกิน ลักลอบตัดไม้ขายให้โรงงานอุตสาหกรรม การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนนผ่านพื้นที่ป่า โดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าไม้จึงมีเนื้อที่ลดลงตามลำดับ ผลเสียที่ตามมาคือทำให้พื้นที่ป่าต้นน้ำ ลำธารมีปริมาณน้ำน้อยลง เกิดภาวะแห้งแล้ง โดยเฉพาะในฤดูฝนหากปราศจากป่า คอยดูดซับน้ำ น้ำฝนจะชะล้างหน้าดิน เกิดภาวะน้ำหลากและน้ำท่วมในพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ปริมาณต้นไม้ ที่น้อยลงส่งผลให้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศถูกนำไปใช้ได้น้อยลง เกิดภาวะโลกร้อน และภาวะเรือนกระจก รวมทั้งปัญหาทางด้านสังคมต่าง ๆ ซึ่งหากขาดความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนในการแก้ไขและป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม ผลกระทบอาจแผ่ขยายออกไปในวงกว้างและเป็นปัญหาต่อสังคมโดยรวมได้ จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวล้วนเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรต้องเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว เกิดมลพิษขึ้นเกือบทุกด้าน ผู้ที่จะได้รับผลกระทบโดยก็คือ ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่ที่เกิดมลพิษนั้น ๆ นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดการแย่งชิงเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เหลืออยู่ สร้างปัญหาความขัดแย้งขึ้นในสังคม ฉะนั้นเราจะต้องพยายามแก้ไขปัญหาด้าน

วัตถุด้วยการใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อน การศึกษา และศาสนาเป็นแนวทางที่จะใช้แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยประยุกต์หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาใช้โดยผนวกกับความเชื่อผสมผสานกับวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นแนวทางหนึ่งที่มีความน่าสนใจ การทำให้คนเห็นและเข้าใจธรรมชาตินั้น รู้ถึงผลกระทบที่เกิดจากพฤติกรรมของตนเอง เห็นผลที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากการกระทำของตนเอง และทำให้คนเห็นว่าตนเองสามารถทำสิ่งใหม่ที่ดีและถูกต้องได้ การศึกษาจะต้องช่วยปลูกฝังทัศนคติที่ดี และเปลี่ยนพฤติกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อมของคน (เทศบาลตำบลม่วงเตี้ย, 2564)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม สภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดวิธีการวิจัยดังนี้

วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 4,726 คน (สำนักงานบริหารการทะเบียน

กรมการปกครอง, 2564) ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 369 คน จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ทำการคำนวณสัดส่วนประชากรกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกในแต่ละหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลม่วงเตี้ยทั้ง 12 หมู่บ้าน เมื่อได้จำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้านแล้วผู้วิจัยทำรายชื่อประชากรทั้งหมดในแต่ละหมู่บ้านแล้วทำการจับฉลากรายชื่อเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ (Checking) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญให้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นได้ค่าเท่ากับ 0.983 จากนั้นนำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยถึงผู้บริหารเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง จากนั้นนำมาตรวจสอบความถูกต้องและนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-moment Correlation Coefficient)

วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน

10 รูปหรือคน แบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหาร ประกอบด้วย ผู้บริหารเทศบาล และผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม รวม 2 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สำนักสิ่งแวดล้อมของเทศบาล ผู้ดูแลระบบการจัดการขยะ และพนักงานรักษาความสะอาด รวม 3 คน 3) กลุ่มผู้รับบริการ ประกอบด้วย ประธานชุมชนตำบลม่วงเตี้ย และปราชญ์ชุมชน รวม 2 คน 4) กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย เจ้าคณะตำบลม่วงเตี้ย รวม 1 รูป และ 5) กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ประกอบด้วย กำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบลม่วงเตี้ย รวม 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

1. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านฉันทะ (ความพอใจ)	3.82	0.77	มาก
2. ด้านวิริยะ (ความเพียร)	3.79	0.82	มาก
3. ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่)	3.76	0.78	มาก
4. ด้านวิมังสา (ปัญญา)	3.77	0.75	มาก
ภาพรวม	3.78	0.74	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนเห็นว่าเทศบาลมีการบูรณาการหลักพุทธธรรม ด้านฉันทะ (ความพอใจ) รองลงมาคือ ด้านวิริยะ (ความเพียร) ด้านวิมังสา (ปัญญา) และด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่) มาเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

2. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทองรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม

การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการกำหนดองค์กรรับผิดชอบ	3.66	0.73	มาก
2. ด้านการกำหนดนโยบาย	3.48	0.65	มาก
3. ด้านการวางแผนดำเนินงาน	3.53	0.67	มาก
4. ด้านการบริหารโครงการ	3.54	0.72	มาก
5. ด้านการประเมินผลโครงการ	3.47	0.69	มาก
ภาพรวม	3.53	0.65	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนพอใจต่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล ตั้งแต่ในด้านการกำหนดองค์กรรับผิดชอบ ด้านการ

บริหารโครงการ ด้านการวางแผนดำเนินงาน ด้านการกำหนดนโยบาย และด้านการประเมินผลโครงการ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม

การบูรณาการหลักพุทธธรรม	การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม					
	ด้านการกำหนดองค์กรรับผิดชอบ	ด้านการกำหนดนโยบาย	ด้านการวางแผนดำเนินงาน	ด้านการบริหารโครงการ	ด้านการประเมินผลโครงการ	ภาพรวม
1. ด้านฉันทะ	0.732**	0.620**	0.599**	0.641**	0.629**	0.683**
2. ด้านวิริยะ	0.738**	0.637**	0.579**	0.679**	0.619**	0.690**
3. ด้านจิตตะ	0.730**	0.676**	0.660**	0.705**	0.683**	0.732**
4. ด้านวิมังสา	0.762**	0.690**	0.694**	0.729**	0.734**	0.765**
ภาพรวม	0.786**	0.696**	0.671**	0.730**	0.706**	0.761**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ยอยู่ในระดับสูง ($r = 0.761$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่าเทศบาลมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมด้านวิมังสาและด้านจิตตะในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี และควรมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมด้านฉันทะและด้านวิริยะในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น

4. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 10 รูปหรือคน โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหาร ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีและผู้อำนวยการ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สำนักสิ่งแวดล้อม ผู้ดูแลระบบการจัดการขยะ และพนักงานรักษาความสะอาดเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย 3) กลุ่มผู้รับบริการ ประกอบด้วย ประธานชุมชน และปราชญ์ชุมชนตำบลม่วงเตี้ย 4) กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย เจ้าคณะตำบลม่วงเตี้ย และ 5) กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ประกอบด้วย กำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบลม่วงเตี้ย ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ยมานำเสนอไว้ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 ให้ข้อมูลว่า “1) ด้านฉันทะ (ความพอใจ) คือ ความพึงพอใจในสิ่งที่ได้ ซึ่งได้แก่ ความพึงพอใจในทรัพยากรที่มีโดยใช้ให้เป็นประโยชน์และใช้ให้มีคุณค่า 2) วิริยะ (ความเพียร) คือ ความเพียรพยายาม ฝึกฝนอบรมตนตามหลักธรรม ซึ่งได้แก่ การรู้ว่ามีคุณค่า ควรเก็บรักษาไว้ มีความมุ่งมั่นที่จะทำไม่ย่อท้อ 6) จิตตะ (ความเอาใจใส่) คือ เอาใจใส่ฝึกฝนในการปฏิบัตินั้น ๆ ซึ่งได้แก่ การจดจ่อใส่ใจอยู่กับงานนั้น คือ การทิ้งขยะให้ถูกที่แยกขยะให้ถูกต้อง และใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประโยชน์มากที่สุด และ 4) วิมังสา (ปัญญา) คือ การไตร่ตรอง พิจารณาหาเหตุผลในสิ่งนั้น พินิจพิจารณาก่อนที่จะทำ ซึ่งได้แก่ การหยิบใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ว่าสมควรและจำเป็นหรือไม่ ล้นเปลืองหรือไม่”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2 ให้ข้อมูลว่า “นำหลักอิทธิบาท 4 ทุกข้อมาปรับใช้ เนื่องจากการดำเนินงานในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมต้องใช้ทุกข้อมาใช้ตามสถานการณ์ เพราะการจัดการจะประกอบไปด้วยกันหลายภาคส่วน ต้องใช้ความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนและผู้ปฏิบัติงาน”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4 ให้ข้อมูลว่า “แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมคือ ฉันทะ คือ การมีความพึงพอใจ และมีใจรักในการดูแลสิ่งแวดล้อม วิริยะ คือ ต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการอนุรักษ์และถ่ายทอดไปยังประชาชนในชุมชนได้อย่างถูกต้อง จิตตะ คือ มีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และวิมังสา คือ การใช้ปัญญาในการเรียนรู้และทบทวนถึงกระบวนการในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม รวมถึงนำข้อเสียมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7 ให้ข้อมูลว่า “จากปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นคือ ความไม่พร้อมเพรียงในการประชุม ซึ่งการจะให้ประชาชนมารวมตัวกันได้วันจะเป็นวันหยุดนักขัตฤกษ์ เช่น วันพระ ซึ่งจะมีประชาชนมารวมกันเพื่อทำบุญตักบาตรที่วัด ผู้นำชุมชนควรถือโอกาสนี้

ประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนว่ามีอะไรบ้างที่ควรจะทำ เป็นต้นว่า ตัดกิ่งไม้ ตัดไม้บริเวณที่กีดขวางทางจราจร การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ การกำจัดแหล่งลูกน้ำ ผู้નાจะต้องอธิบายถึงเรื่องที่จะดำเนินการให้ประชาชนรับทราบ ประชาชนเห็นด้วย พอใจที่จะทำ ข้อนี้คือ ฉันทะ เมื่อลงความเห็นว่าจะทำแล้ว ต้องให้ภาคส่วนของเทศบาลมาดำเนินการโดยมีประชาชนในชุมชนร่วมกันกับเทศบาล จุดนี้ถือเป็นความเพียรพยายามร่วมกันเกิดเป็น วิริยะ ในการดำเนินการทั้งฝ่ายภาครัฐและภาคเอกชนคือประชาชนในชุมชนต้องมีความตั้งใจ มุ่งมั่น เพื่อให้งานสำเร็จ โดยต่างช่วยเหลือกัน ตรงนี้คือ จิตตะ เมื่อการดำเนินการบริหารจัดการจัดการผ่านไปจะทำให้ประชาชนเกิดปัญญา เกิดความคิดหลากหลายขึ้น การบริหารจัดการเรียกได้ว่าเป็นวิมังสา อันนี้ถือว่าการจัดการบริหารที่มีหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเป็นขั้นตอนไป”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9 ให้ข้อมูลว่า “หลักธรรมอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถพัฒนาจิตใจของคนให้มีความรับผิดชอบ รู้ดี รู้ชั่ว การให้ความรู้และการมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างเสมอภาคแก่คนในชุมชน การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในสังคมจะต้องประกอบไปด้วยองค์ความรู้ที่สำคัญ คนในชุมชน สิ่งแวดล้อมในชุมชนและการบริหารจัดการในชุมชนโดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพทางจิตใจ พฤติกรรม และปัญญาด้วยพุทธบูรณาการ หลักธรรมที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งทางโลกและทางธรรมคู่ขนานกันไป เพื่อพัฒนาชุมชนในสังคมให้เข้มแข็ง และเพื่อให้คนและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10 ให้ข้อมูลว่า “มีการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ดังนี้ 1) ฉันทะ ชุมชนพอใจในโครงการของแผนงานเพื่อลดมลพิษและกำจัดสิ่งปฏิกูล 2) วิริยะ คนในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี 3) จิตตะ ความเอาใจใส่ของคนในชุมชนมีความกระตือรือร้นในเข้าร่วมโครงการ และ 4) วิมังสา ชุมชนร่วมมือกันจัดเวทีแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนและนำไปปฏิบัติต่อไป”

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้วิจัยนำคำสัมภาษณ์มาสรุปเป็นแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย ได้ดังนี้

1. ฉันทะ (ความพอใจ) คือ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในรักษาสิ่งแวดล้อม เข้าใจถึงแผนงานหรือโครงการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เทศบาลจัดขึ้น
2. วิริยะ (ความเพียร) คือ การจัดเวทีประชาคมร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเพื่อร่วมกันเสนอปัญหา ร่วมกันคิดวิธีการแก้ไขปัญหา ร่วมกันวางแนวทางการแก้ไข ปัญหา และถ่ายทอดไปยังประชาชนในชุมชนได้อย่างถูกต้อง

3. จิตตะ (ความเอาใจใส่) คือ เกิดจิตสำนึกร่วมกัน ในการลงมือปฏิบัติในการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยเริ่มจากตนเอง

4. วิมังสา (ปัญญา) คือ เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน นำไปสู่การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี และนำไปปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอบางละมุง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทศบาลตำบลม่วงเตี้ยมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้อย่างเหมาะสมตามความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน กำหนดนโยบายในการปลูกต้นไม้ทดแทน ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น อนุรักษ์และขยาย พัฒนาแหล่งน้ำที่สำคัญสำหรับการอุปโภคและบริโภค วางแผนดำเนินงานและเป้าหมายการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับประชาชน กำหนดระยะเวลา งบประมาณ กระบวนการในการดำเนินงาน และกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการ จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบผู้รับผิดชอบโครงการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อประเมินผลตามกิจกรรมโดยให้ประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วม และนำผลประเมินไปปรับปรุงแก้ไข ส่งผลให้สามารถทำงานร่วมกับประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิพงษ์ หงษ์ไชย (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (วุฒิพงษ์ หงษ์ไชย, 2555)

2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอบางละมุง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทศบาลตำบลม่วงเตี้ยสามารถบูรณาการหลักพุทธธรรมให้แก่บุคลากรเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งเห็นได้จากบุคลากรของเทศบาลมีความพึงพอใจที่จะให้บริการและอนุเคราะห์ผู้มาขอความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ มานะ บากบั่น ไม่เกียจคร้านต่อการบริหารงาน มีจิตอาสา เป็นมิตรกับผู้ได้บังคับบัญชา และประชาชนรอบข้างด้วยความจริงใจ นำประสบการณ์การบริหารที่ผ่านมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานครั้งต่อไป แสดงให้เห็นว่าหลักพุทธธรรมช่วยส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดอนุนวัติ ธมมวโร (ท่านา) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคลากรในเทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ผลการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการ

ส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคลากรในเทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านฉันทะ รองลงมาคือ ด้านวิริยะ ด้านวิมังสา และด้านจิตตะ ตามลำดับ (พระครูปลัดอนุนัติ ธมมวโร (ท่านา), 2558)

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ยอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวิมังสา และด้านจิตตะ อีกทั้งด้านที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านฉันทะ และด้านวิริยะ ตามลำดับ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจะต้องใช้ความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญในการทำงาน รวมไปถึงความเอาใจใส่ในงานด้วยความเพียรพยายาม และประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อช่วยในการกำหนดองค์การรับผิดชอบ กำหนดนโยบาย วางแผนดำเนินงาน บริหารโครงการ และประเมินผลโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะธิดา อภัยศักดิ์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : วิเคราะห์กรณีการจัดการขยะของเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการจัดการองค์การมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : วิเคราะห์กรณีการจัดการขยะของเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาครอย่างเท่าเทียมกัน (ปิยะธิดา อภัยศักดิ์, 2559)

4. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง พบว่า

4.1 ด้านฉันทะ (ความพอใจ) เทศบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการรักษาสิ่งแวดล้อม เข้าใจถึงแผนงานหรือโครงการการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เทศบาลจัดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา จิตรราพันธ์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องหลักอิทธิบาทธรรมต่อความสำเร็จและความสุขในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่หน่วยบริการปฐมภูมิอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านฉันทะ มีผู้เสนอแนะมากที่สุดให้มีความรัก ความพึงพอใจในงานที่ทำไม่ว่าเป็นงานอะไรก็ต้องรักและเต็มใจพร้อมปรับทัศนคติให้เห็นคุณค่างาน (นิตยา จิตรราพันธ์, 2559)

4.2 ด้านวิริยะ (ความเพียร) เทศบาลควรจัดเวทีประชาคมร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อร่วมกันเสนอปัญหา ร่วมกันคิดวิธีการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน วางแนวทางการแก้ไขปัญหา และถ่ายทอดไปยังประชาชนในชุมชนได้อย่างถูกต้อง

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อ้อมตะวัน สารพันธ์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การนำธรรมชาติมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ หลักธรรมชาติธรรมยังคงเป็นหลักการการบริหารงานที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายวิริยะ ความขยันหมั่นเพียร นำมาปรับใช้ในการทำงาน การพัฒนาการท่องเที่ยวก็จะเกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสมบูรณ์และยั่งยืนสืบไป (อ้อมตะวัน สารพันธ์, 2560)

4.3 ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่) เทศบาลและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย ควรสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการลงมือปฏิบัติในการรักษาสีงแวดล้อมโดยเริ่มจากตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระบุญเพ็ง สิทธิวงษา, โยชิตา หลวงสุรินทร์, อมรรัตน์ ปญญาวิบูล และกนกอร บุญมี (2562) ได้วิจัยเรื่องการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหาร ส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านจิตตะ (ความตั้งใจในสิ่งที่ทำอยู่) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรมีความเสียสละตั้งใจในการบริหารจัดการท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ขององค์กรเสริมศักยภาพในการบริหารจัดการเสริมสร้างความเข้าใจ (พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา โยชิตา หลวงสุรินทร์ อมรรัตน์ ปญญาวิบูล และกนกอร บุญมี, 2562)

4.4 ด้านวิมังสา (ปัญญา) ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลม่วงเตี้ยเกิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน นำไปสู่การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี และนำไปปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดอนุนัติ ธมฺวโร (ท่านา) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคลากรในเทศบาล ตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้เชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการบูรณาการในด้านวิมังสา คือ การไตร่ตรองพิจารณาหาเหตุผล รอบคอบในการทำงาน สร้างความรู้ในบริบทกระบวนการต่างๆ มีการประเมินผลและปฏิบัติงานต่อการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (พระครูปลัดอนุนัติ ธมฺวโร (ท่านา), 2558)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง สรุปได้ว่าแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย พบว่า (1) ฉันทะ (ความพอใจ) คือ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในรักษาสิ่งแวดล้อม เข้าใจถึงแผนงานหรือโครงการการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เทศบาลจัดขึ้น (2) วิริยะ (ความเพียร) คือ การจัดเวทีประชาคมร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเพื่อร่วมกันเสนอปัญหา ร่วมกันคิดวิธีการแก้ไขปัญห ร่วมกันวางแผนทาง การแก้ไข ปัญหา และถ่ายทอดไปยังประชาชนในชุมชนได้อย่างถูกต้อง (3) จิตตะ (ความเอาใจใส่) คือ เกิดจิตสำนึกร่วมกันในการลงมือ ปฏิบัติในการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยเริ่มจากตนเอง และ (4) วิมังสา (ปัญญา) คือ เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน นำไปสู่การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี และนำไปปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง สรุปได้ว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมด้วยหลักอิทธิบาท 4 ช่วยส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของ

เทศบาลตำบลม่วงเตี้ยได้อยู่ในระดับมาก และสามารถใช้เป็นแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลได้เป็นอย่างดี และควรนำมาทบทวนเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นดังข้อเสนอแนะดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) ภาครัฐต้องให้ความสำคัญและจริงจังกับเรื่องการเมืองอำนาจและงบประมาณโดยตรงในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น 1.2) ภาครัฐควรทบทวนและพิจารณาเรื่องศักยภาพทางการคลังของท้องถิ่นให้มีผลอย่างเป็นรูปธรรม 1.3) ภาครัฐควรส่งเสริมให้เทศบาลมีการพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ทันสมัย มีความหลากหลายและสอดคล้องกับความเป็นจริง และ 1.4) ภาครัฐและเทศบาล ควรเร่งสร้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานและการจัดสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะในด้านการจัดการขยะของเทศบาล และ 2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 2.1) ด้านฉันทะ ผู้บริหารเทศบาลควรให้ความสำคัญกับบุคลากร ชื่นชมในผลงานและความสำเร็จของบุคลากร ดูแลเอาใจใส่โดยให้ความสะดวกในการทำงาน เช่น จัดหาอุปกรณ์เครื่องมือที่ช่วยให้การทำงานรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 2.2) ด้านวิริยะ เทศบาลควรมีการสร้างสัมพันธภาพในการทำงาน ทั้งระหว่างเพื่อนร่วมงานกันเองและระหว่างบุคลากรกับผู้บริหาร เพื่อให้เกิดความรักและความสามัคคี ในการทำงาน 2.3) ด้านจิตตะ ผู้บริหารเทศบาลควรเอาใจใส่และให้ความสำคัญในการวางแผน ชี้แจงเป้าหมายของงาน ความคาดหวัง และการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้บุคลากรปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร และ 2.4) ด้านวิมังสา ผู้บริหารเทศบาลตำบลม่วงเตี้ยควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพิจารณาแผนการบริหารงาน ตรวจสอบวิธีการทำงาน เพื่อให้บุคลากรรู้จักบทบาทของตนเองและนำไปสร้างระบบและขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน

บรรณานุกรม

- เทศบาลตำบลม่วงเตี้ย. (14 พฤศจิกายน 2564). ข้อมูลหน่วยงาน. เข้าถึงได้จาก <https://www.muangtia.go.th/service.php>.
- เทศบาลตำบลม่วงเตี้ย. (2565). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566-2570). อ่างทอง: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลตำบลม่วงเตี้ย.
- นิตยา จิตรราพันธ์. (2559). หลักอิทธิบาทธรรมต่อความสำเร็จและความสุขในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่หน่วยบริการปฐมภูมิอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิชาการแพทย์เขต 11. 30(3), 169-177.

- ปิยะธิดา อภัยศักดิ์. (2559). ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น : วิเคราะห์กรณีการจัดการขยะของเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร. ใน (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยบัณฑิตด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พระครูปลัดอนุนวัติ ธรรมวโร (ท่านา). (2558). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคลากรในเทศบาล ตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่. ใน (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน พิมพ์ครั้งที่ 36. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา โยชิตา หลวงสุรินทร์ อมรรัตน์ ปญฺญญาวิบูล และกนกอร บุญมี. (2562). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. วารสารมหาจุฬานาคธรรมสาร, 6(5), 2459-2480.
- มาริสา นิมกุล. (2562). ความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาเทศบาลเมืองน่าน. ใน (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วุฒิพงษ์ หงส์ไชย. (2555). การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร. ใน (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อ้อมตะวัน สารพันธ์. (2560). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. ใน (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. Third edition. New York: Harper and. Row Publication.